

VIII. Kaupungin yleisten töiden hallitus.

Kaupungin yleisten töiden hallituksen laatima kertomus toiminnastaan vuonna 1920 sisälsi seuraavaa:

Kaupungin yleisten töiden hallitukseen kuuluivat vuonna 1920 professori J. Castrén puheenjohtajana, arkkitehti Y. Sadeniemi varapuheenjohtajana (joulukuun 15 p:ään), johtaja A. Björkenheim (kesäkuun 1 p:ään), insinööri E. von Frenckell jäsenenä joulukuun 15 p:ään; siitä lähtien varapuheenjohtajana, monttööri O. Oksanen, kirvesmies J. Suominen, muurari T. Uski, arkkitehti W. Jung (kesäkuun 1 p:stä), vuorineuvos W. A. Sohlberg (joulukuun 15 p:stä). Hallitus kokoontui yhteensä 45 kertaa ja käsitteli tällöin 888 asiaa sekä lähetti 438 kirjettä. Hallituksen sihteerinä toimi valtioneuvos G. A. Gröndahl.

Hallituksen käsittelemistä asioista mainittakoon: satamatoimikunnan mietintö Helsingin kaupungin satamaolojen järjestämisestä; valiokunnan mietintö kaupungin satamahallinnon keskittämisestä; seisotuskaivopakon poistaminen sekä usein esiintyneet kysymykset kaupungin työntekijäin palkkaolojen järjestämisestä ja työn hankkimisesta työttömille.

Rakennuskonttori toimi kaupungininsinöörin johdossa jakautuneena 9 osastoon, jotka olivat: satamarakennusosasto, katu- ja viemärirakennusosasto, huonerakennusosasto, kaupunginasemakaavaosasto, geodeettiosasto, puutarhaosasto, puhtaanapito-osasto, varasto-osasto ja tilivirasto.

Näistä varasto-osasto aloitti toimintansa huhtikuun keskivaiheilla kaupunginvaltuuston joulukuun 22 päivänä 1919 tekemän päätöksen mukaan. Kamreeriosasto muodostettiin tammikuun 1 p:stä 1920 kaupunginvaltuuston joulukuun 17 p:nä 1918 tekemän päätöksen mukaan erikoiseksi tilivirastoksi. Puhtaanapito-osasto taas on syyskuun 1 p:stä lähtien uuden puhtaanapito-hallituksen alainen.

Allaoleva taulu osoittaa konttorin eri osastojen työntekijäin lukumäärän kunkin kuukauden 15 p:nä.

Kuukausi.	Satama- rakennus- os.	Katu- ja viemäri- rakennus- os.	Huone- rakennus- os.	Kaupun- ginistu- tusten os.	Puhtaa- napito- os.	Varasto- os.	Yhteensä.
Tammikuu	153	650	165	19	414	85	1,486
Helmikuu	200	853	155	12	398	85	1,703
Maaliskuu	209	792	203	23	353	93	1,673
Huhtikuu	208	721	303	107	322	86	1,747
Toukokuu	215	655	290	105	321	88	1,674
Kesäkuu	184	646	248	96	338	69	1,581
Heinäkuu	173	594	222	91	346	71	1,497
Elokuu	187	614	145	91	339	81	1,457
Syyskuu	184	639	109	69	—	81	1,082
Lokakuu	187	642	102	57	—	80	1,068
Marraskuu	181	540	84	35	—	72	912
Joulukuu	172	506	47	19	—	70	814

Vuonna 1920 noudatettiin työntekijäin palkkain maksussa siv. 40*—41* esitettyjä tariffeja.

Perheenelatusapumaksu oli 2 markkaa kutakin 15 vuotta nuorempaa lasta kohti päivässä, kuitenkin enintään viidelle lapselle. Kesäkuun 28 päivästä lähtien elatusapumaksu alennettiin 1 markkaan, mutta korotettiin jälleen kaupunginvaltuuston määräyksestä joulukuun 19 päivänä aikaisempaan määräänsä.

Työpäivän pituus oli vuoden varrella 8 tuntia, joten työaika oli viikossa 46 $\frac{1}{2}$ ja kuukaudessa noin 200 tuntia.

Tapaturma kohtasi vuoden varrella 42 työntekijää. Vahingonkorvaus määrättiin lopullisesti 27 tapaturmassa, mutta 15 tapaturmassa sen suuruus vuoden päättyessä vielä oli määräämättä. Vahingonkorvauksina maksoi Suomen teollisuudenharjoittajain keskinäinen tapaturmavakuutusyhdistys kaikkiaan 20,694: 13 markkaa.

Kesälomaa myönnettiin yhteensä 895 työntekijälle. Näistä sai 489 työntekijää 2 viikon ja 406 työntekijää viikon loman. Kaupungille koitui tästä menoja 289,127: 60 markkaa.

Satamarakennusosasto. Satamarakennusosastolla palveli, paitsi osaston päällikköä ja avustavaa osastonpäällikköä, vuoden varrella yksi ylimääräinen insinööri, yksi piirustaja ja yksi vaakitsija. Osaston erikoiskirjanpidon ja työntekijäin luotteloimisen toimitti kaksi konttoriapulaista.

Länsisatamassa (Jätkäsaarella) teetetävään huomattavain töiden johtoon rakennuskonttori useita kertoja yritti hankkia ylimääräisen insinöörin lisää. Tämä ei kuitenkaan onnistunut niiden riittämättömäin palkkaetujen johdosta, jotka konttori voi tarjota.

Välitöntä työnjohtoa hoiti 7—8 rakennusmestaria ja 3—5 päällysmiestä. Työpajatöitä johtamassa oli sitä paitsi 1 konemestari ja 1 avustava konemestari.

Syksyllä oli osastonpäälliköllä tilaisuus kaupungin matka-apurahalla käydä Tukholmassa, Göteporissa, Malmössä ja Kööpenhaminassa tutkimassa näissä kaupungeissa paraikaa teetetäviä satamalaajennustöitä.

Hallitukselle esiteltiin 35 asiaa, joista 20 oli lähetetty osaston valmisteltaviksi. Vuoden varrella jatkuneista laajaperäisemmistä selvityksistä mainittakoon Sockenbackan—Otalammen ja Äggelbyn—Hertonäsin rautatielinjain tutkimus, Länsirannan tavarasuojan korottaminen sekä kolmikerroksisen uudenaikaisen tavarasuojan rakentaminen Rahapajanrannan tavarasuojan n:o 9 sijaan. Epävarmain valuutta- ja hintaolojen johdosta ei purkausnostureja voitu hankkia Rahapajanrantaan, syystä että tähän tarkoitukseen varattu määräraha osoittautui vuoden alussa riittämättömäksi.

Kertomusvuonna suoritettiin vuoden budjettiin merkityt työt¹⁾. Niistä on mainittava Eteläsatamassa laivaveistämön vierellä sijaitsevan puusillan sekä Kyläsaareen johtavan jalkamiessillan uudesti rakentaminen. Ruoppausta toimitettiin pääasiallisesti Eteläsatamassa Makasiinin- ja Keittihuoneenrannassa sekä Sörnäsin sataman eteläisen laiturihaaran vierellä Masutin laiturin edustalla, minkä ohessa Pohjoissatamassa ruopattiin Pannukakun rannassa sijaitsevaan Kone- ja Siltarakennusosakeyhtiön laituriin johtava väylä. Paitsi sekalaisia rautateiden korjauksia uusittiin Malmilla sijaitsevalle puhtaanapitolaitoksen kaatopaikalle johtavan radan ratapölkkyt ja toimitettiin tämän rataosan tarkistus.

¹⁾ Ks. Helsingin kaupungin tilasto V. 5. 1920 siv. 119 ja seur.

Rakennuskonttorin työntekijäin

Ammatti.	Tammik. 1—huhtik. 25.		Huhtik. 26—kesäk. 27.		Kesäk. 28—
	Tunnissa, Smk.	Kuukaudessa, Smk.	Tunnissa, Smk.	Kuukaudessa, Smk.	Tunnissa, Smk.
Sukeltajat	5: —	1,000: —	9: —	1,800: —	10: —
Koneenkäyttäjät	4: —	800: —	4: 40	880: —	5: 40
Villaajat	3: 70 — 4: —	740: — 800: —	4: 10 — 4: 40	820: — 880: —	5: — 5: 40
Sepät	3: 60 — 3: 80	720: — 760: —	4: — 4: 20	800: — 840: —	4: 90 — 5: 20
Levysepät	3: 50 — 3: 70	700: — 740: —	3: 90 — 4: 10	780: — 820: —	4: 80 — 5: 10
Kirvesmiehet ja puusepät	3: 50 — 4: —	700: — 800: —	3: 90 — 4: 40	780: — 880: —	4: 80 — 5: 40
Lataajat	3: 60 — 4: —	720: — 800: —	4: — 4: 40	800: — 880: —	4: 90 — 5: 40
Kivenhakkaajat	3: 80 — 4: —	760: — 800: —	4: 20 — 4: 40	840: — 880: —	—
Porarit	3: 50 — 3: 80	700: — 760: —	3: 90 — 4: 20	780: — 840: —	4: 80 — 5: 20
Muurarit ja kadunlaskijat	3: 50 — 4: —	700: — 800: —	3: 90 — 4: 40	780: — 880: —	4: 80 — 5: 40
Putkenlaskijat ja seimentityöläiset	3: 40 — 3: 70	680: — 740: —	3: 75 — 4: 10	750: — 820: —	4: 60 — 5: 10
Irroittajat	3: 20 — 3: 40	640: — 680: —	3: 50 — 3: 75	700: — 750: —	4: 10 — 4: 40
Apurit	3: — 3: 20	600: — 640: —	3: 30 — 3: 60	660: — 720: —	3: 80 — 4: 20
Puhtaanapitolaitoksen työläiset:					
miehet	3: 10 — 3: 30	620: — 660: —	3: 40 — 3: 70	680: — 740: —	4: — 4: 50
naiset	2: 50 — 2: 80	500: — 560: —	2: 75 — 3: 10	550: — 620: —	3: 20 — 3: 60
Kaupunginistutusten työläiset:					
miehet	3: — 3: 20	600: — 640: —	3: 30 — 3: 60	660: — 720: —	3: 80 — 4: 20
naiset	2: 20 — 2: 50	440: — 500: —	2: 50 — 2: 75	500: — 550: —	3: — 3: 20
Yövärtijat	2: 60	520: —	2: 90 — 3: 40	580: — 680: —	3: 40 — 4: —
Ajomiehet (joilla on oma hevonen ja omat rattaat)	7: —	1,400: —	8: —	1,600: —	8: 50

Uutistöitä jatkui vuoden varrella pääasiassa Länsisataman alueella, missä Laivarantaa jatkettiin ja se päällystettiin noppakivillä. Useita katuja vierrettiin, ja Laivarannassa, Hietasaarenkadulla ja Vaihdekadulla naulattiin kaikkiin 2,050 m. rautatieraidetta ja 20 vaihdetta, niistä 1 englantilainen. Hertonäsin satamarakennuksiin hankittiin työkaluja ja rakennusaineita. Sörnäsissä sijaitsevaan kunnalliseen teurastamoon johtavaa rautatieraidetta jatkettiin 360 metrillä. Tästä raiteesta voidaan vastedes johtaa pistoraide teurastamalueelle. Satamaradan laajentamiseen kaksoisraiteiseksi Töölön tavara-aseman ja Ruoholahden sataman väliseltä osalta ei vuoden varrella ryhdytty; kuitenkin hankittiin osia työaineita tätä tarkoitusta varten.

Muiden laskuun osasto suoritti töitä yhteensä 326,892: 68 markan edestä; näistä tuli 131,211: 05 markkaa yksityisten laskuun suoritettujen töiden ja 195,681: 63 markkaa kaupungin muiden laitosten ja viranomaisten osalle.

Katu- ja viemärirakennusosaston palveluksessa oli yksi työpäällikkö, yksi avustava työpäällikkö, yksi ylimääräinen insinööri, yksi piirustaja, kaksi vaakitsijaa ja kaksi konttoriapulaista.

Työnjohtoa osaston alaisilla työmailla hoiti 18 rakennusmestaria ja 8 päällyysmiestä.

Kertomusvuoden aikainen toiminta käsitti kaupungin katujen ja yleisten paikkain korjauksia, pääasiallisesti maistraatin katselmusmiesten esittämien

palkkaustariffit vuonna 1920.

Syysk. 5.	Syysk. 6—Jouluk. 19.		Jouluk. 20—Jouluk. 31.	
Kuukaudessa, Smk.	Tunnissa, Smk.	Kuukaudessa, Smk.	Tunnissa, Smk.	Kuukaudessa, Smk.
2,000: —	12: —	2,400: —	13: 20	2,640: —
1,080: —	5: 90 — 6: 50	1,180: — — 1,300: —	6: 50 — 7: 15	1,300: — — 1,430: —
1,000: — — 1,080: —	6: — — 6: 50	1,200: — — 1,300: —	6: 60 — 7: 15	1,320: — — 1,430: —
980: — — 1,040: —	5: 80 — 6: 30	1,160: — — 1,260: —	6: 40 — 6: 95	1,280: — — 1,390: —
960: — — 1,020: —	5: 80 — 6: 10	1,160: — — 1,220: —	6: 40 — 6: 75	1,280: — — 1,350: —
960: — — 1,080: —	5: 90 — 6: 50	1,180: — — 1,300: —	6: 50 — 7: 15	1,300: — — 1,430: —
980: — — 1,080: —	5: 90 — 6: 50	1,180: — — 1,300: —	6: 50 — 7: 15	1,300: — — 1,430: —
960: — — 1,040: —	5: 80 — 6: 30	1,160: — — 1,260: —	6: 40 — 6: 95	1,280: — — 1,390: —
960: — — 1,080: —	5: 80 — 6: 50	1,160: — — 1,300: —	6: 40 — 7: 15	1,280: — — 1,430: —
920: — — 1,020: —	5: 50 — 6: 10	1,100: — — 1,220: —	6: 05 — 6: 75	1,210: — — 1,350: —
820: — — 880: —	5: — — 5: 30	1,000: — — 1,060: —	5: 50 — 5: 85	1,100: — — 1,170: —
760: — — 840: —	4: 60 — 5: 10	920: — — 1,020: —	5: 10 — 5: 65	1,020: — — 1,130: —
800: — — 900: —	4: 80 — 5: 40	960: — — 1,080: —	5: 30 — 5: 95	1,060: — — 1,190: —
640: — — 720: —	3: 80 — 4: 30	760: — — 860: —	4: 20 — 4: 75	840: — — 950: —
760: — — 840: —	4: 50 — 5: —	900: — — 1,000: —	4: 95 — 5: 50	990: — — 1,100: —
600: — — 640: —	3: 60 — 3: 80	720: — — 760: —	4: — — 4: 20	800: — — 840: —
680: — — 800: —	3: 80 — 4: 50	760: — — 900: —	4: 20 — 4: 95	840: — — 990: —
1,700: —	10: 20	2,040: —	11: 25	2,250: —

muistutusten mukaisesti, katujen ja yleisten paikkain päällystykseen uusimista, uusien katujen ynnä niihin kuuluvain viemärijohtojen rakentamista, kanavain ja viemärijohtojen kunnossapitoa sekä teiden ja viertoteiden sekalaisia korjauksia.

Kaikki budjettiin merkityt ¹⁾ katujen ja yleisten paikkain korjaukset suoritettiin vuoden kuluessa; 6,040 m² kivettiin, 5,545 m² vierrettiin, 658 m² asfaltoitiin ja laskettiin puukuutioilla, 1,910 m² tasoitettiin ja 9,970 m² päällystettiin uudestaan.

Kaikki budjettiin rakennettaviksi merkityt ²⁾ uudet kadut tasoitettiin valmiiksi, kaikkiaan 67,460 m².

Kanavain ja viemärien sekalaisesta kunnossapidosta oli kustannuksia 148,695: 64 markkaa. Uutistöitä suoritettiin kaikki budjettiin merkityt ³⁾ lukuunottamatta Sörnäsän haararadan alaista viemärijohtoa It. Viertotien länsipuolella. Uutistytöt käsittivät yhteensä 3,047 metriä. Teitä ja viertoteitä korjattiin budjetissa vahvistetun suunnitelman mukaisesti ja oli korjatun pinta-alan laajuus teihin nähden 12,268 m² ja viertoteihin nähden 11,780 m².

Geodeettiosasto. Geodeettiosaston henkilökuntaan kuului kaupungingeodeetti ja avustava geodeetti, jonka virka perustettiin vuoden varrella, kolme

¹⁾ Ks. Helsingin kaupungin tilasto V. 5. 1920 siv. 115 ja seur. — ²⁾ S:n siv. 116 ja seur. —

³⁾ S:n siv. 118.

mittaus- ja kartallepanoapulaista, yksi kartanpiirustajatar sekä kesäkuukausina yksi ylimääräinen kartallepanoapulainen. Kertomusvuoden varrella suoritettiin seuraavat toimitukset: 76 tontinmittausta, 4 tontinarviointia, 1 kaupunginkorttelin järjestely, 22 kivijalankatselmusta, 8 rajankäyntiä, 8 vaakitus- ja tustoitusta, 2 sekalaista mittausta, 182 kolmivuotiskatselmusta, 180 katselmustoimitusta kaupungin vuokra-alueilla sekä 22 muunlaatuista aluekatselmusta. Rahatoimikamarille jätettiin 97 ja kaupungin yleisten töiden hallitukselle 107 lausuntoa sekä 2 todistusta ja osastolla olevien asiakirjain jäljennöstä; 38 vanhain tonttikarttain jäljennöstä mittauskirjoihin laadittiin, samoin 54 otetta kaupungin kartoista, niistä 20 rahatoimikamarille. Kesällä kaupungingeodeetti hoiti kaupungin viljelysmaiden vuokrausta ja palstoitusta. Lisäksi kaupungingeodeetti oli jäsenenä maatilalautakunnassa ja rahatoimikamarin asettamassa komiteassa, jonka tehtävänä oli tarkastaa kaupungin katujen ja torien suomalaiset nimet.

Edellisenä vuonna aloitettua kaupungin alueiden kolmiomittausta jatkettiin vuoden varrella, jolloin pääkolmioverkko valmistettiin. Toinen perusviiva oli edellisenä vuonna mitattu kaupungin länsiosassa Saukonkarin ja Porsaan saarten välillä (2.2 km); nyt mitattiin uusi perusviiva Viikin puustellialueella ja liitettiin erityisen perusverkon avulla pääverkkoon.

Pää- ja asemaviivaverkot muodostavat mitattavan alueen I-luokan kolmioverkon, jonka eteläisin piste on Pihlajasaarella, pohjoisin Nackbölen kylässä, läntisin Sockenbackan aseman luona ja itäisin Hertonäsin tiluksilla. Verkon keskuksena on Kallion kirkko. Kulmapisteet ovat merkityt kallioon upotetuilla rautapulteilla. Kolmion sivut ovat keskimäärin $5\frac{1}{2}$ km pitkiä. Viikin alueella oleva asemaviiva, joka on 2.4 km pitkä mitattiin teräsnauhalla, ja kahden mittauksen ero oli $16\frac{1}{2}$ mm. Kulmamittausta varten hankittiin Saksasta G. Heydeltä mikroskooppi-teodoliitti, jossa voidaan suorastaan lukea 2". Kulmat mitattiin tällä koneella 12:ssa kehän eri asennossa (12 sarjaa). Samalla luettiin joka toisessa sarjassa suunnat II luokan pisteisiin, siis 6 sarjaa. Vuoden lopulla laskettiin eri sarjain keskiarvot ja toimitettiin asema-tasaus. I-luokan kolmioiden sulkuvirheistä laskettu yhden kulman keskivirhe on

$$m_v = \sqrt{\frac{v^2}{3n}} = 0.65''$$

Boxbackassa sommiteltiin myös III luokan verkkoa kartoitettujen alueiden liittämiseksi pääverkkoon.

Boxbackan huvila-alueen (noin 170 ha) kartoitusta varten suunnitellussa polygooniverkossa on 50 pistettä. Nämä pisteet ovat merkityt maahan upotetuilla rautapulteilla. Kulmat mitattiin G. Heyden nonius-teodoliitilla, josta 20" luetaan suorastaan. Pääverkon pisteissä luettiin 2 sarjaa, muissa pisteissä yksi sarja. Sivut mitattiin teräsnauhalla kahteen kertaan ja nauhan päiden korkeuserot vaakittiin.

Kaupunginalueiden kartoitusta ja vaakitusta jatkettiin rautatien ja Hertonäsin välisellä alueella. Mittakaavassa 1:2000 kartoitettiin ja vaakittiin Malmin—Bothbyn maantien eteläpuolella 546 ha ja tien pohjoispuolella ampumaradan suunnittelua varten 80 ha (vaakittu ainoastaan osaksi).

Huonerakennusosastolla toimi vuonna 1920 yksi kaupunginarkkitehti, yksi avustava kaupunginarkkitehti, yksi ylimääräinen arkkitehti, kolme piirustajaa, yksi kirjanpitäjä ja kolme konttoriapulaista. Välitöntä työnjohtoa osaston työmailla hoiti 10 rakennusmestaria.

Vuoden toiminta käsitti pääasiallisesti kaupungin rakennusten korjauksia ja niiden muutos- ja lisärakennustöitä sekä uutisrakennustöitä budjetissa vahvistetun suunnitelman mukaisesti¹⁾. Sitäpaitsi suoritettiin erinäisiä korjaus- ja muutosrakennustöitä kaupunginvaltuuston käyttövaroista myönnettyillä määrärahoilla²⁾ ja etukäteen myönnettyillä 1921 vuoden budjetin määrärahoilla samoin kuin laskutöitä kunnan laitoksille ja viranomaisille sekä yksityisille yrityksille.

Vuonna 1920 teetetyistä huomattavammista töistä mainittakoon seuraavat: Vallilan kortteliin n:o 556 työväenasuntoryhmä, joka käsittää 240 asuinhuonetta 11 kaksikerroksisessa puurakennuksessa ynnä niihin kuuluvat tarpeelliset ulkohuonerakennukset. Työ aloitettiin elokuussa 1919 ja lopetettiin marraskuussa 1920 ja oli kustannuksia kaikkiaan 3,676,726 markkaa, joten kutakin asuinhuonetta kohti tuli noin 15,320 markkaa. Keväällä 1920 aloitettiin Punavuorenkadun uuden kansakoulun rakennustyö, joka vuodenvaihteessa oli edistynyt niin pitkälle, että rakennus oli katon alla. Tällöin oli kustannuksia ollut 1,743,077 markkaa. Helsingin Makasiiniosakeyhtiön kustannuksella rakennettiin Jätkäsaaren kolme puista tavarasuojaa, joista oli kustannuksia kaikkiaan 1,395,188: 46 markkaa. Näistä tavarasuojista on Hietaasaarenkadun viereinen pinta-alaltaan 4,158 m² sekä molemmat Laivarannan viereiset kumpikin 2,022 m², joten kokonaispinta-ala on 8,202 m². Ensin mainitusta, jonka rakentaminen aloitettiin syksyllä 1919, oli kustannuksia kaikkiaan 585,298: 40 markkaa eli noin 140 markkaa neliömetriltä, molemmista jälkimmäisistä taas yhteensä 738,993: 10 markkaa eli noin 182 markkaa neliömetriltä.

Osastolla käsiteltiin vuoden varrella 230 diariin merkittyä asiaa, joista lausunnot annettiin osin kaupungin yleisten töiden hallitukselle, osin rahatoimikamarille tai kaupungin muille laitoksille ja viranomaisille. Sen ohessa laadittiin moniaita uutis- ja uudestirakennusten y. m. piirustuksia ja ehdotuksia, joista mainittakoon: Punavuorenkadun kansakoulutalon muutetut pääpiirustukset sekä työpiirustukset, Kammiokadun kansakoulutalon korotusrakennuksen piirustukset, Töölön kortteliin n:o 430 suunnitellun uuden kansakoulutalon luonnospiirustukset, ehdotus Rikhardinkadun kansankirjastotalon laajentamiseksi ja korottamiseksi, Jätkäsaaren puusta rakennettavan tavarasuojan pää- ja työpiirustukset, kolmannen poliisipiirin poliisiasemarakennuksen luonnospiirustukset; pääpiirustukset huoneiston sisustamiseksi ensimmäiselle poliisipiirille Aleksanterinkadun taloon n:o 1, Vallilan korttelien n:ojen 538 ja 545 työväenasuntojen luonnospiirustukset, entisen seurahuoneentalon muutostöiden luonnospiirustukset sekä sitä paitsi joukko juokseviin asioihin kuuluvia pienempiä piirustuksia ja ehdotuksia y. m.

Kaupunginasemakaavaosaston henkilökuntaan kuului vuonna 1920 kaupunginasemakaava-arkkitehti, avustava kaupunginasemakaava-arkkitehti, kaupunginasemakaavainsinööri, ylimääräinen arkkitehti ja 4 piirustajaa.

Vuoden varrella laadittiin rahatoimikamarin puheenjohtajan aloitteesta uudestaan vuonna 1913 valmistettu, vielä vahvistamaton XV kaupunginosan (Meilansin) kaupunginasemakaavan suunnitelma, ottaen tällöin huomioon ajan olojen vaatimat tonttien ja katujen pinta-alan supistukset sekä varaten alueita valtion tarpeisiin. Kaupungin yleisten töiden hallitus hyväksyi asemakaavan, joka käsittää noin 75.8 hehtaarin alan ja lähetti sen rahatoimikama-

¹⁾ Ks. Helsingin kaup. tilasto V. 5. 1920 siv. 114 ja seur. — ²⁾ S:n siv. 142 ja seur.

riin. Sittemmin herätettiin kysymys asemakaavan laatimisesta vieläkin uudelleen, mitä keskeisempien korttelien rakennustapaan tulee.

Tämän johdosta ei suunnitelmaa toistaiseksi ole vahvistettu. Käpylän kortteille n:oille 806—808, 810—813 sekä 816—820, jotka käsittävät noin 15.6 ha:n alan ja 2,700 m² katuja, laadittiin lopullinen asemakaava rakennusjärjestyksineen, samoin Toukolan kortteille n:oille 912 ja 913; molemmat asemakaavat kaupunginvaltuusto hyväksyi. Helsingin kunnanvaltuuston pyynnöstä oli kaupunginvaltuusto vuonna 1916 antanut kaupungin yleisten töiden hallituksen tehtäväksi Oulunkylän huvilayhdyskunnan jaoituskaavan laatimisen. Työ suoritettiin vasta vuonna 1919 ja vuonna 1920 oli kaupungin-asemakaavaosaston mittakaavassa 1: 4,000 laadittu ja noin 600 ha käsittävä ehdotus valmiina. Rahatoimikamari lähetti suunnitelman Oulunkylän yhdyskunnan valtuutetuille lausunnon saamiseksi.

Vuoden varrella saatiin valmiiksi Suur-Helsingin ynnä sen ympäristön alustava yleisasemakaava mittakaavassa 1: 10,000 siihen liittyvine karttoineen, jotka valaisivat kaupunkia ympäröiväin yhdyskuntain ehdotettua liittämistä siihen.

Suunnittelutyöt kohdistettiin Viikin ja Herttonäsin jaoituskaavoihin sekä niihin Käpylän osiin, joita yllämainittu jaoituskaava ei kosketellut, samoin kuin lukuisiin rautatieasemaa, Turun kasarmia ja ehdotettua Kuninkaankatua ympäröivän kaupunkialueen järjestelyn tutkimuksiin. Kysymys satamaradan mahdollisesta suoristamisesta ja rautatieaseman ja Ruoholahden välisen suoran liikenneyhteyden aikaansaamisesta oli niinkään selvitettävänä. Rahatoimikamarin toimenannosta laadittiin rouva V. S. Bergmanin sekä Uudella hautausmaalla olevalle suojeluskuntalaisten haudalle pystytettävään hautapatsaiden piirustukset samoin kuin Nickbyn sairaala-alueelle laitettavan hautausmaan suunnitelma.

Seuraavat kaupunginasemakaavan muutosehdotukset laadittiin: kaupunginasemakaavan muutos kortteille n:ot 70, 95 a, 95 b, 190, 350, 351, 363 ja Brahenpuistikko; tonttien yhdistäminen kortteleissa n:ot 40, 71, 119 ja 219; tontin jakaminen korttelissa n:o 228; rakennusrajan muutos tonteille n:ot 226, 424 ja 425.

Hallitus vahvisti vuoden varrella seuraavat kaupunginasemakaavan muutosehdotukset: asemakaavanmuutos kortteille n:o 95 a, 95 b ja tonttien yhdistäminen kortteleissa n:o 40, 71, 88, 109, 119, 219 ja 376, rakennusrajan muutos tonteille kortteleissa n:o 226 ja 424 sekä tontin jakaminen korttelissa n:o 228.

Noin 54 promemoriaa ja lausuntoa laadittiin, osin edellämainittujen suunnitelmien, osin muiden asiain yhteydessä.

Kaupunginistutusten osaston palveluksessa oli kaupunginpuutarhuri, kaksi työnjohtajaa ja kaksi päällysmiestä.

Kaupunginistutuksia hoidettiin kertomusvuonna samalla tapaa kuin edellisenäkin vuonna. Suurempien istutusten ruohopinnat niitettiin viikatteella vain kerran kesän kuluessa, kun taas pienempien istutusten ruohikot leikattiin koneella. Kukkakasveja istutettiin Runebergin- ja Kappeliesplanadiin, Aleksanteri II:n patsaan juurelle, Eiran puistikoon, Engelauealle, Kaivohuoneen viereiselle aidatulle alueelle sekä Eläintarhan talvipuutarhan etelä puolelle rakennetulle uudelle penkereelle. Istutusten ulkoasu on kahden viime vuoden puutteellisen hoidon johdosta suuressa määrin huonontunut, varsinkin kun tämä huono ruokko on osaltaan lisännyt yleisönkin vahingonteon halua.

Sekalaisten puutarhatuotteiden myynnistä kertyi 17,418: 27 markkaa, mikä summa merkittiin rakennuskonttorin sekalaisten tulojen tilille.

Kaupunginistutuksista ja puutaimistoista oli menoja 519,868:07 markkaa¹⁾ ja ne jakautuivat eri paikkain kesken kuten allaolevasta luettelosta tarkemmin näkyy:

Kasvihuoneet	Smk	77,918: 28
Esplanadit	»	52,002: 20
Kaivopuisto	»	51,581: 30
Tähtitorninvuoret	»	40,580: 65
Eläintarha	»	36,193: 40
Kaisaniemi	»	31,949: 55
Kaupunginpuutarha	»	24,368: —
Puutaimistot	»	19,755: 40
Vanhan kirkon puistikko	»	15,019: 20
Hakasalmi ja Hesperia	»	13,244: 30
Eiranpuistikko	»	12,712: 50
Punanotko	»	11,751: 60
Katajanokka	»	11,068: 85
Marian sairaala	»	9,695: 40
Ainespiha	»	9,077: 25
Engelaukea	»	7,857: 20
Kirurginen sairaala	»	7,576: 75
Säätytalon puistikko	»	6,240: 10
Lapinlahdenkadun tontilla n:o 2 oleva istutus	»	4,705: 30
Kallion kirkko	»	3,890: 75
Tokantori	»	3,782: 20
Korttelissa n:o 127 oleva istutus	»	3,724: 90
Runeberginpatsas	»	3,605: 60
Haapaniemen istutus	»	3,594: 65
Ritarihuoneenpuistikko	»	3,486: 20
Simonlehtokuja	»	3,356: 50
Kolmikulma	»	3,152: 20
Koulutori	»	3,087: 80
Lapinlahden puistikko	»	3,076: 95
Lönnroten puistikko	»	3,005: 45
Teknillinen korkeakoulu	»	2,557: 20
Liisanpuistikko	»	2,406: 95
Kapteeninkadun puistikko	»	2,376: 40
Suomen pankki	»	2,346: 55
Viidennen linjan istutus	»	2,166: 20
Ateneumi	»	2,058: 20
Aleksanteri II:n patsas	»	1,901: 40
Hautoja	»	1,749: 50
Arkadian- ja Salomoninkatujen välinen istutus	»	1,039: 80
Perämiehenkadun istutus	»	994: 80
Konstantininkadun istutus	»	880: 20
Fredrikintori	»	740: 20
Kallion kaupunginkirjasto	»	530: 30
Sekalaista	»	17,059: 94

Yhteensä Smk 519,868:07

¹⁾ Määräraha budjetin mukaan 300,000: — markkaa, lisäystä työpalkkain kohoamisen johdosta 130,000: — markkaa sekä korvauksia aikaisemmista menoista 5,106: 80 markkaa; määräraha ylitettiin niinmuodoin 84,761: 27 markalla.

Budjettiin merkityt korjaus- ja kunnossapitotyöt ¹⁾ sekä uutistytöt suoritettiin; viimeainituista on ennen kaikkea huomattava uuden urheilukentän laittaminen Brahenkatujen varsille. Yksityiseen laskuun järjestettiin kukkakoristeita, Suomen messuja varten pantiin kuntoon Säätytalon puistikko ja suoritettiin sekalaisia muita töitä.

Puhtaanapito-osasto. Kauan harkittavana ollut kysymys puhtaanapito-osaston muodostamisesta itsenäiseksi laitokseksi ratkaistiin kertomusvuonna myönteiseen suuntaan kaupunginvaltuuston kesäkuun 15 päivänä 1920 päätettyä rakennuskonttorin puhtaanapito-osaston tammikuun 1 päivästä 1921 lähtien järjestettäväksi erityiseksi, oman hallituksensa alaiseksi puhtaanapitolaitokseksi. Uusi hallitus ryhtyi toimimaan heti voidakseen suorittaa kaikki valmistavat toimenpiteet, jotta puhtaanapitolaitos voisi aloittaa toimintansa tammikuun 1 päivänä 1921. Johdon kahtiajaon johdosta on puhtaanapito-osasto syyskuusta lähtien juoksevilla ja taloudellisissa asioissa ollut kaupungin yleisten töiden hallituksen, mutta periaatteellisissa ja vastaista järjestelyä koskevilla kysymyksissä puhtaanapitohallituksen alainen, joka viimeksi mainittu syyskuun 1 päivästä lähtien säännöllisesti kokoontui.

Puhtaanapito-osaston henkilökuntaan kuului johtaja, neljä kameraalista virkamiestä ja 18 kaitsijaa.

Osaston työ käsitti niinkuin aikaisemminkin katujen puhtaanapidon ja yleisen makkien puhtaanpidon.

Vuonna 1920 osasto hoiti kaikkien kaupungin kunnossapidettävien katujen, torien ja yleisten paikkain, rantasiltain, viertoteiden ja teiden samoin kuin satamain ja jäiden kunnossapidon. Sen lisäksi huolehdittiin kirkkojen katuosuuksien, 90:n VI kaupunginosan huvila-alueen yksityisen talon katuosuuksien, 35 Kaivopuiston huvilaan kuuluvain osuuksien sekä eräiden muissa osissa kaupunkia olevain yksityisten talojen katuosuuksien puhtaanapidosta. Samoin hoidettiin yleiset makit ja käymälät. Lisäksi suoritettiin yksityisille laskua vastaan tilapäisiä töitä, kuten lumenajoa ja sulatusta, jäähakkuuta y. m. Kaikkiaan huolehti osasto 1,634,864 m² suuruisen pinta-alan puhtaanapidosta n. 1:81 markan kustannuksin m²:ltä. Koneellisen varustuksen muodosti 26 purgator-rattaat sekä 15 lumensulatuskajetta; töissä olevien työntekijäin lukumäärä oli 189.

Kaupungin katujen kastelu tomun lentämisen ehkäisemiseksi ei ollut täysin tyydyttävää, kun kaupunginvaltuusto ei ottanut budjettiin anottua määrärahaa kasteluautomobiiliin ostamiseksi eikä puhtaanapitolaitos sen käytettävänä olevilla vaunuilla voi tyydyttää vuosi vuodelta lisääntyviä kastelun vaatimuksia.

Makit pidettiin puhtaina 27 kaupungin omistamassa talossa, kansakouluissa, kirjastoissa ja kauppahalleissa sekä 1,079 yksityishenkilöiden ja yhtiöiden omistamassa talossa; seisotuskaivot tyhjennettiin sitäpaitsi 911 talossa. Makkien puhtaanapidossa työskenteli 7 päällysmiestä, 65 ajomiestä, 60 muuta työntekijää ja 47 hevosta käsittävä työvoima.

Terveystenhoitojärjestyksessä säädetty rikkain jaoittelutapa ei ole tyydyttävä, vaan aiheuttaa suuria epäkohtia sekä jätteen kuljetuksessa että niiden lastauksessa. Suoranaista vahinkoa se tuottaa sen kautta että lantaan sisältyvät sopimattomat ja haitalliset esineet vähentävät sen arvoa. Erityisesti käytettäessä keittiöjätteitä sianruuaksi ei sitä ole voitu myydä ilman että sitä ensin on lajiteltu. Toistuneista puhtaanapitolaitoksen taholta esitetystä

¹⁾ Ks. Helsingin kaup. tilasto V. 5. 1920 siv. 120 ja seur.

muistutuksista, että jätteiden jaoittelua koskevia määräyksiä on noudatettava, ei ole ollut toivottua tulosta.

Suurin osa talteen otetuista jätteistä, 591 vaununlastillista sekalantaa, 21 vaununlastillista makkilantaa, 275 vaununlastillista tallilantaa sekä 6,363 kuormallista kompostoitua lantaa käytettiin kaupungin omaan maanviljelys-tilojen tarpeisiin; kuitenkin myytiin osa suoraan maanviljelijöille eri osiin maata.

Puhtaanapito-osaston menot nousivat kertomusvuonna 5,099,028: 43 markkaan, siitä 2,956,565: 49 markkaa katujen ja 2,142,462: 94 markkaa makkien puhtaanapitoon. Tuloja oli 1,699,969: 50 markkaa.

Varasto-osasto. Varasto-osasto aloitti toimintansa huhtikuun 15 p:nä ja sen henkilökuntaan kuului varastonhoitaja, kirjanpitäjä ja konttoriapulainen, jota vastoin ainespihan henkilökunta toistaiseksi pysytettiin täysilukuisena, käsittäen varastonhoitajan, 2 konttoriapulaista, 1 tuntikirjurin, 1 konemestarin, 1 rakennusmestarin ja 1 puuseppäin päällysmiehen. Ennen varasto-osaston perustamista hoiti Malminkadun päävarastoa (kaupungin ainespihaa) varastonhoitaja apulaisineen ainespihalla olevassa konttorissa, jota vastoin työpajoja hoiti konemestari apulaisineen satamarakennusosaston päällikön lähimässä johdossa. Uudestijärjestelyn jälkeen uuden varasto-osaston toiminta käsitti päävaraston hoidon sekä rakennuskonttorin tarvitsemien työaineiden ja kaluston oston. Työpajan johto oli vuoden loppuun satamarakennuspäällikön käsissä, joka tammikuun 1 päivästä 1921 luovutti sen varastonjohtajalle.

Ainespihalla on seuraavat työpajat: puusepänpaja, levysepänpaja, konepaja sepänpajoineen, maalarintyöpaja ja satulasepänpaja. Työpajat suorittavat miltei yksinomaan rakennuskonttorin eri osastojen korjaustöitä; puusepänpajassa on kuitenkin myös valmistettu eräitä uusia ikkunoita, ovia ja huonekaluja, kun taas levysepänpajassa on korjaustöiden puutteessa valmistettu pienempiä levytöitä, m. m. seinäventtiilejä, varastoon.

Sittenkuin ainevarasto ja työkalut oli perusteellisesti inventoitu, järjestettiin kirjanpito ja kulutusesineiden ostotapa uudelle kannalle siten että varasto-osasto nyttemmin suorittaa miltei kaikki ostokset. Uudestijärjestelyn toteuttamista hidastutti kuitenkin osaston käytettävänä olevan huoneiston aiheutus ja epätarkoituksenmukaisuus. Ennen pitkää osasto kuitenkin saanee ottaa haltuunsa puhtaanapitolaitoksen huoneet, minkä kautta epäkohdat saataisiin korjatuiksi.

Päävaraston hallussa oleva alue sijaitsee verraten keskeisellä paikalla, sen varjopuolena on, ettei alueelle ole rautatieraidetta. Huolimatta siitä että satamarata kulkee aivan lähellä aluetta, ei kuitenkaan teknillisistä syistä varastoalueelle käy johtaminen pistoraidetta. Työaineiden kuljetus tavara-ase-
malta ja satamista kallistuttaa niitä huomattavasti. Toinen epäkohta on, että varastolla ei ole yksinoikeutta alueen käyttöön, vesijohtolaitoksella kun myös-
kin on siellä varastopaikka ja korjaustyöpaja. Paljon haittoja ja suuri tulenvaara johtuu siitä että rakennuskonttorin työpajat ovat sijoitetut varastosuo-
jien välittömään läheisyyteen.

Myöskin Jätkäsaarella on suurehko puutavaran varastopaikka, mutta osasto on ryhtynyt toimenpiteisiin sen siirtämiseksi sopivampaan paikkaan, vähentääkseen siten kuljetuskustannuksia.

Sota-aikana vallinnut tavarantuote lieveni kertomusvuonna, mutta useimpien kulutusesineiden suunnattomat hinnat kohosivat useihin tavara-lajeihin nähden yhä. Niissä oloissa oli osaston hyvin vaikeata työskennellä menestyksellisesti, kun varastot kalliinajan ja rahanniukkuuden johdosta pysytettiin mahdollisimman pieninä ja vain välttämättömät ostokset tehtiin.

Suurta varovaisuutta oli noudatettava eräiden tavarain ostossa, kun maassa yhä oli suuret varastot ala-arvoista sota-ajantavaraa ja vastikeaineita, joita koetettiin saada myydyksi.

Varaston tila oli vuoden lopussa seuraava: työkalut 779,064: 56 markkaa, rakennus- ja varastokonttorit 96,450: 92 markkaa, työaineet 1,769,204: 90 markkaa, puhtaanapito-osasto 292,504: 60 markkaa ja kaupunginistutusten osasto 629,742: 68 markkaa eli yhteensä 3,566,967: 66 markkaa.

Tilivirasto. Rakennuskonttorin tilivirasto toimi 1920 vuoden alusta itsenäisenä laitoksena. Henkilökunta käsitti rakennuskonttorin kamreerin johtajana, kirjanpitäjän sekä kolme konttoriapulaista.

Tiliviraston työ kärsi alussa häiriötä siitä, ettei oltu laadittu ohjetta, jota noudattaen kaupungin laitosten ja lautakuntain väliset liiketoimitukset suoritettaisiin. Kun yhteistoiminta osoittautui välttämättömäksi, kokoontuivat kaikkien laitosten kamreerit rahatoimikonttorissa ja sopivat yhteisestä menettelystä. Siitä lähtien työ sujui häiriöttä. Rahatoimikamarin päätöksen mukaan oli rakennuskonttorin tilivirasto 1921 vuoden budjetissa erotettava rakennuskonttorista ja merkittävä eri luvun kohdalle.

Kaupungin metsäinhoito. Vuoden varrella olivat kaupunkiin yhdistetyllä alueella olevat metsät, noin 1,500 ha, sekä Äggelbyn kartanon metsät, noin 247 ha, rakennuskonttorin hoidettavina, jolla tätä varten oli vakinaisessa palveluksessa kaksi metsänvartijaa. Jonkinlaista valvontaa toimitti ja hakkuusuunnitelman laati kuten ennenkin asiantuntija, metsänhoitaja J. E. Ekström.

Metsäinhoito tarkoitti pääasiassa suojelemista vahingonteolta sekä kuivain ja vioittuneiden puiden harvennusta. Forsbyssä kaadettiin 234 koivua ja pienehkö määrä viallisia havupuita, ja saatiin tällöin 1,004 koivuista peitehirttä kallionlouhinnassa käytettäväksi, 30 p. m. koivusahatukkeja sekä 114 m³ halkoja. Eri paikoissa Meilansin ja Greijuksen alueilla kaadettiin metsää, jolloin saatiin 1,209 koivuista peitehirttä, 380 p. m. rakennushirsiä sekä 103 m³ halkoja. Metsänperkausta toimitettiin Meilansin ja Greijuksen nuoressa metsässä, jotka puhdistettiin vahingollisesta alakasvusta.

Metsänpalo tai oikeastaan metsänpalon uhka sattui kesäkuun 20 p:nä Greijuksen metsässä; tällöin paloi n. 1 ha maata ja tuhoutui 1 m³ metsää. Pienehköjä metsänpaloja syttyi pari kertaa Eläintarhan, Vallilan ja Suon alueilla, mutta ne eivät aikaansaaneet mainittavaa vahinkoa.

Vahingonteosta tuomittiin kertomusvuonna 5 henkilöä sakkoon ja vahingonkorvaukseen metsänraiskauksesta, minkä lisäksi Helsingin kihlakunnan-oikeus vuoden lopussa käsitteli 14 henkilöä vastaan nostettuja syytteitä.

Kaupungin metsäin vartiointia varten otettiin viikkoa ennen joulunpyhiä ylimääräistä miehistöä tavallisten joulukuustenananastusten estämiseksi. Kun ilmat olivat erittäin sateiset, ei mainittavaa vahingontekoa esiintynyt.

Metsänhoidosta aiheutuvat työ kustannukset jakautuivat seuraaviin eriin:

Metsänkaato ja kuljetus	Smk	10,946: 70
Metsänperkaus	»	4,707: 60
Metsänpalon sammuttaminen	»	433: 65
Ylimääräinen vartiointi	»	2,927: 90
Yhteensä Smk		19,015: 85

Saadun puuaineen arvo oli 24,217: 88 markkaa, joten siis säästö oli 5,202: 03 markkaa.

Lämpöteknikko aloitti toimintansa helmikuun 1 p:nä 1919, ja se käsitti

pääasiallisesti sen seikan valvontaa, että Föreningen för kraft- och bränsleekonomi nimisen yhdistyksen määräämät kaupungin lämmityslaitosten korjausta ja niiden lämmitystä koskevat toimenpiteet toteutetaan. Mainitussa yhdistyksessä, jonka tarkoituksena on harjoittaa jäsenten lämmityslaitteitten kaikinpuolista valvontaa, on kaupunki vuodesta 1912 ollut jäsenenä.

Kaupungin kaikkien lämmityslaitosten tarkka katsastus osoitti, että varsinkin eristys oli puutteellista ja ottaen huomioon tästä johtuvan polttoaineen kulutuksen lisääntymisen ensi sijassa korjauksen tarpeessa. 1919 vuoden budjettiin ei kuitenkaan oltu otettu määrärahaa tähän tarkoitukseen. Kesäkuun 18 p:nä 1919 kaupungin yleisten töiden hallitus ilmoitti, että tarkoitukseen tarvittavat varat oli myönnetty ja työt voivat alkaa.

Polttoaineen kulutuksen selville saamiseksi laadittiin kaavakkeet, joita jaettiin asianomaisille pyytäen heitä kuukausittain lähettämään tiedot rakenuskonttoriin.

Nickbyn melisairaalan lämmityslaitteita tarkastettaessa ilmeni, etteivät ne erältä yksityiskohdilta enää vastanneet sairaalan laajennuksen johdosta lisääntyntä tarvetta, siten että esim. lämmintä vettä ei saatu riittävästi ja uusi vedenlämmittäjä sen johdosta oli välttämätön. Sittenkuin oli pyydetty tarjousta, anottiin määrärahan hankkimista sellaisen hankkimiseksi, ja kun määräraha oli myönnetty, tilattiin vedenlämmittäjä ja pantiin kuntoon syksyllä 1920. Myöskin sairaalan höyrykeittiötä täydennettiin siirtämällä sinne ent. Seurahuoneella olevasta kunnan keskuskeittolasta höyryllä käytettävä keittopata ja perunakeittäjä.

Jotta kaikki lämpö saataisiin tarkemmin talteen otetuksi ja käyttötalous siten parannetuksi, varustettiin Marian sairaalan lauhdevesisäiliö tiiviisti sulkeutuvalla kannella ja höyry johdettiin siitä putkijohtoa myöten pannuhuoneen yläpuolella sijaitsevassa pesulaitoksessa olevaan vesisäiliöön, jossa oleva vesi täten lämpeni, sen sijaan että höyry aikaisemmin oli virrannut pannuhuoneeseen ja siis mennyt hukkaan, minkä lisäksi se oli tarvellyt pannuhuoneen kattoa ja siellä olevien putkijohtojen eristystä.

Vielä mainittakoon kysymys kaupungin osuudesta Salomoninkadun varrella olevan Maitokeskusliike-osakeyhtiön talon, johon lihantarkastusasema on sijoitettu, keskuslämmitys-, tuuletus- ja jäähdytyslaitteiden lisääntyneistä käyttökustannuksista. Selvitystyö vei paljon aikaa ja oli vaivalloista, kun ei ollut mitään käyttöpäiväkirjaa ja tarpeelliset tiedot voitiin saada ainoastaan tarkkaamalla laitosta sen ollessa käynnissä.

Useilla pienillä korjauksilla poistettiin kaupungin lämmityslaitteiden häiritsevimmät puutteet; m. m. pantiin kuntoon Hietaniemenkadun kunnan työväenasuntojen lämmityslaite, jonka puutteet yhdistys Föreningen för kraft- och bränsleekonomi useita kertoja oli osoittanut, vaikka tuloksetta.

Tammikuussa 1920 toimitettiin eri laitteiden tarkastuksia niiden toiminnan selville saamiseksi ja sen seikan silmällä pitämiseksi, miten lämmittäjät noudattivat yhdistyksen opastajain heille antamia määräyksiä. Tällöin voitiin havaita, että lämmittäjät yleensä täyttivät tehtävänsä tyydyttävästi ja monin paikoin osoittivat vilkasta harrastusta saavuttaa mahdollisimman suuri polttoaineen säästö. Tämä johtuu varmastikin siitä että heidän tätä tarkoittaviin pyrkimyksiinsä nykyään, kun joku on persoonallisesti niistä huvitettu, kiinnitetään niiden ansaitsemaa huomiota.

Vuoden loppupuolella käsiteltiin kysymykset poliisilaitoksen huoneistojen halkojen kulutuksen määräämisestä sekä toimenpiteisiin ryhtymisestä kulkutautisairaalan kylpyhuoneiden tilapäiseksi lämmittämiseksi.

Lämpötekniikonviran — oikeastaan väliaikainen — haltija, insinööri O. W. Fagerholm, oli sairauden tähden virasta vapaa helmikuun 25 p:stä joulukuun 1 p:ään, syys—marraskuussa hoiti virkaa sijaisena insinööri G. Andersson. Insinööri Fagerholm seurasi kuitenkin tänäkin aikana esiintyviä kysymyksiä, ja laadittiin m. m. Punavuorenkadun uuden kansakoulutalon keskuslämmityslaitteen suunnitelma tänä aikana yhdessä insinööri Anderssonin kanssa.
